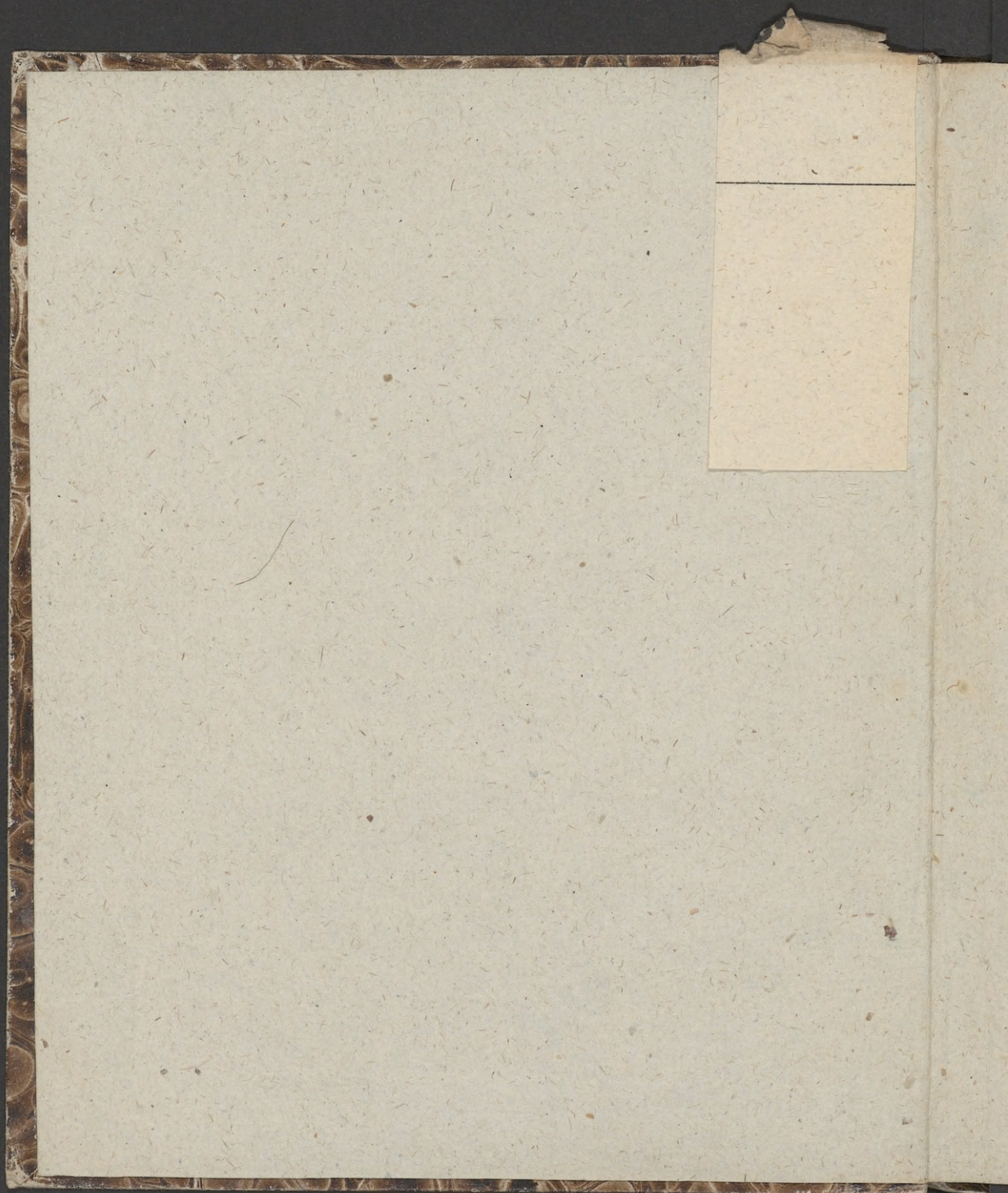

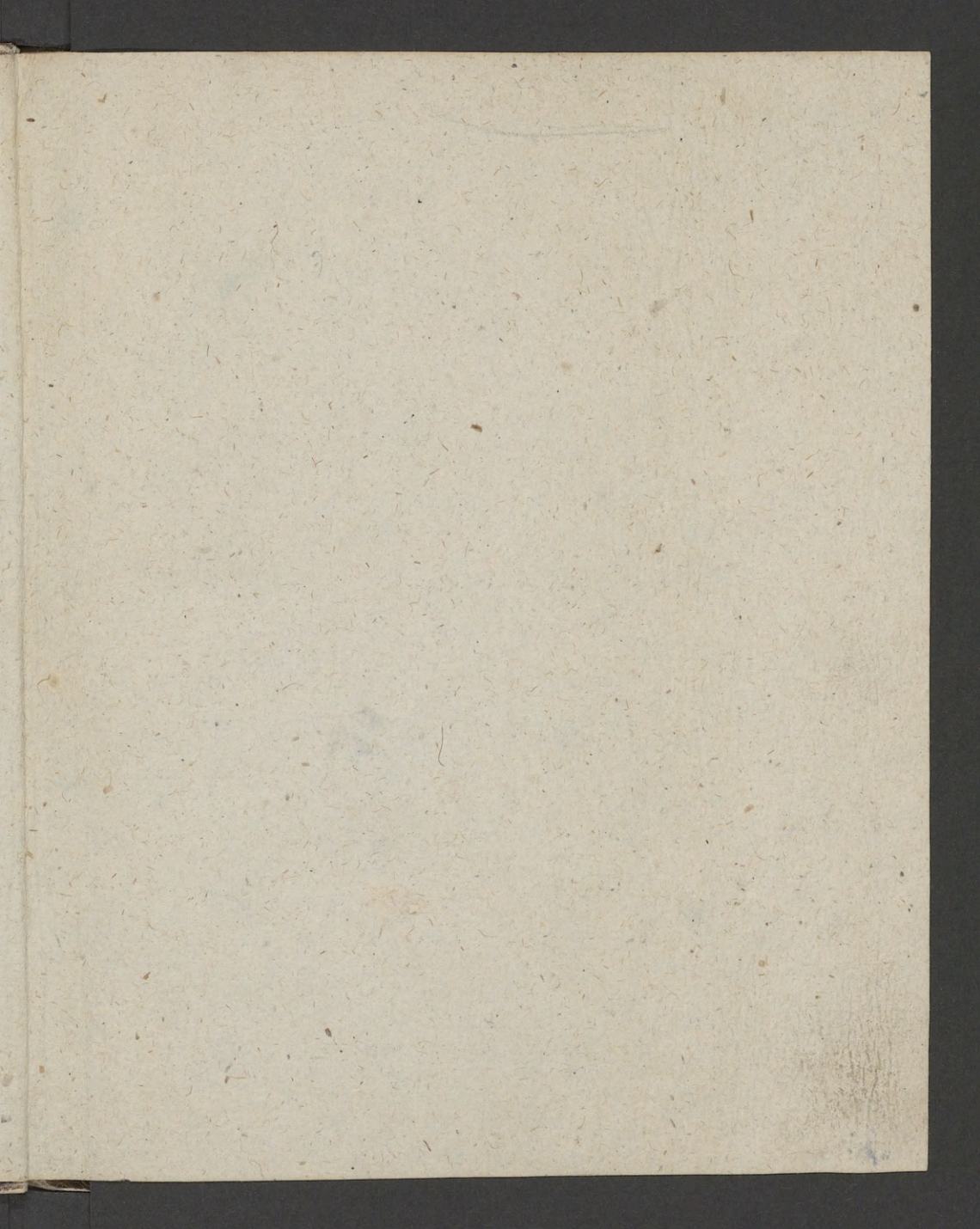
BIBLIOTEKA

Zakł. Nar. Im. Ossolińskich

XVII

3855

R

U
sc
By
fic

R E P L I K A.

Przez

Stárszych Cechu Złotniczego Krákovskiego,

Wydána

Przećiwko Contràdikcyey.

Ná zniesienie złego wdánia / y ná obrone niewinno-
ści Złotników Krákovskich / od iednego z mlod-
szych Mistrzow / z ránkora prywatnego / do wszyt-
kich Stanow nieprzystoynie wdáných y osławio-
nych / z strony robot od nich wychodzących /
iákoby Rzeczypospolitey wszytkiey
škodliwych.

Zá pozwoleniem Urzędu Duchownego.

W KRAKOWIE,
W Drukarni Granciská Cezárego. 1628.

❧❧❧❧❧

R E P L I K A

przećiwko kontràdikcyey.

Mielka krzywde czyni Communitati Żłotników Krák. ktory im zádaie nieumieietność ligi Żłotá y srebrá: wielka ieśćce / gdy ich od kurrencyey przećiw słuszności odwodzi. Mogłten to Magister cōtradictionum pámietác ná dawna sentencya: Utendum est verbis ut nummis. y ták miátkowác swoje písmo/iáko circumstantiæ temporū & locorum requirunt. Gdy w Grecyey ludzie gromáda wielka do kóściolá bli/sam ieden Cynicus Diogenes ciśnal sie z Kóściolá przećiwko wśytkim. Nágániáli mu to drudzy/á on rzekł: Hoc in omni vita facere studeo. Nowy to Diogenes powstał/ktory máiac swoje iákies respekt y nie on čásom y vsui publico, ále čásy y vsui publicum do swoiey głowy náwodzi. Potázuie sie to teraz/gdy wśytkiey Cómunitati Żłotników Krák. zádaie nieumieietność/co to iest Grad/co iest Kárát/co Granum: włásnie iákoby rzekł: Wy Żłotnicy nie iestescie Żłotnicy. Powiemy krotko / nie ták confuse iáko on: tylko prosimy/niech wyrozumie nášej niebiegłosci. Lácinskim iezyku / y niech głowy nášej ná mocne lekářstwo elebori nie záwodzi. A żeby z gruntu wiedzial/powiemy naprzod cosiny zdawná czytáli v ludzi bieglych o Kárátách. Filozosowie ktorzy de rerum mixtionibus distkuruiá/tákże Arithmetycy ktorzy Regulá

Repliká przeciwno

Alligationis reza / Każda rzecz abstracte wważając / o
 Złocie mowia iako iest samo w sobie / także o inšych rze-
 czách / á chcąc differentias rerum iakożkolwiek rozumowi
 ludzkiemu wdąć / wymyślili Gradus rozmaite / aby ro-
 żność y doskonałość wyższą ábo niższą pokazali : bo iako
 in eodem genere hominum iest ieden zdrowy / drugi ie-
 śsze zdrowszy : tak y złoto iedno náđ drugie lepsze iest.
 Dawna to już Filozofia. Plinius lib. 33. cap. 4. piše w te
 słowa : Omni auro inest argentum vario pondere, alibi
 dena, alibi nona, alibi octava parte. In vno tantum Galliae
 metallo quod vocat Albicratense, est sexta tricesima por-
 tio : ideo ceteris praest. Mowi to o złocie / Ktore ieśsze
 nie było w probierstwie piecu / iako pięknie o tym piše
 Snellius de re nummaria. Mowi tedy Plinius / że w każdym
 Złocie iest srebro / ale czy iednako : Nie. ale w iednym iest
 iako dziesiąta część / w drugim iako dziewiąta / w inšym
 iako osma : y przypomina zaraz Albicratense, Ktore tak
 doskonałe iest / że ledwie trzydziesta y šosta w nim część
 przysady. Ktoreż tu iest doskonałsze : łatwie każdy po-
 mie y zrozumie / że to złoto lepsze iest / y iako mowia Filo-
 zofowie in gradu eminentiori, Ktore mniej ma przysady.
 A stądci to Złotnicy mają Gradus 24. A żeby śnadź Magi-
 ster Contradictionis nie żądał Cechowi á czemu Złotni-
 czemu nie vmieiećności / gdy gradus za Kąraty bierzemy /
 przywiodę słowa Snellij ex libro de renummaria, gdzie
 z tegoż Pliniusowego miejsca wywodzi : Itaq; aurifices
 nostri quatuor & viginti bonitatis seu puritatis auri gra-
 dus

Kontradikcyey Złot. Krák.

us constituunt, quas Carattas, vel ceratia ipsi vocitant, quorū quartus & vicesimus, sit summus bonitatis gradus, quod & obryzum dicunt: nullum tamen aurum ad hunc puritatis gradum pertingere. **To tu vyzony y świádo- my złotá autor/gradus zá káráttý bierze: á náš Contradi- ctor chcial w pierwszym piśmnie coś zá differencey poła- zác / ále glucho / y confuse to czyni.** Ale podźmy ieſzcze do inſych authorow / Antonius Maria Vicecomes Cuius Placentinus, w ksiázce ktora názwał Practica numerorū & mensurarum, połażuiac rozmaite quæstie ná mieſzanie złotá y srebrá/ abo iáko on mowi conuenienter (włoskie mu sie ieżykowi átkommoduiac) pro ligationibus auri & argenti, piſze te ſłowá: Pro ligationibus auri & argenti cum metallis oportet ſcire, quod proportio auri ſumitur in Karactis 24. (y iedney ſylláby nie odmienienie) Pondus Karacti est granorum 4. & aurum quod est perfectiſſimum in pondere est Karactorum 24. & habet auri Karactos 24. nil aliud admixtum. Nam ſi ei fuerint admixti Karacti 3. æris, aurum erit Karactorum 21. ex quo conſtat quod tota perfectio Karactorum 24. auri, continet grana 96. In argento autem communiter non vtuntur Caractis, ſed perfectione ſumptâ ex vncijs, ita quod præſupponunt libram argenti puri continere vncias 12. argenti, & quantò minus continet, tantò deficit à bonitate, & appellant hâc perfectionem ligam. **Tu iuſ ten Włoſki author gradus nie wſpomina / ále Káráttý: rozumiemy ſe z tego ſłowá Grad wroſło Gárad/ á potym propter cognationem con-**

Repliká przeciwnko

sonantum Kárát: iáko tež z Polskiego słowa/ktory / ie-
zyk Kusti ma ktory/ gdy miásto ktorego/ mówia koto-
rego. Co iuż porozumiamyśy łatwie każdy poiać może
co to iest Kárát / co granum. Ale to iednák granum nie
trzebá zá gwichtu część rozumieć / ále tylko zá bonitatis y
puritatis gradum. Ná przykład/ może być máśa złotá/ kto-
ra waży 3. czerwone złote / może być druga / ktora wa-
ży 50. czerwonych złotych / gdy obiedwie są iedney ligi /
ábo iáko náśy Polacy mówia iedney przysády / exempli
gratia Kárátowi 23 $\frac{3}{4}$ ácz waga różna iest/ przecie ie-
dnák iednák iest śczerość / iedenże gradus wobudwu stu-
kách: y ták sie má rozumieć / że to złoto tákiey iest perfek-
cyey / iż rozlaczywśy / badź máła badź wielka máśe / ná
96. części złotá sámego w niey iest części 95. á iedná inśe-
go metallu. X tákci to Pánie Kontrádyktorze rozumieć
potrzebá gradum, nie mieśác confuse rzeczy/ y czynić ztru-
dney náuki ieścze trudnieyśa / iáko wic Alchimiſtowie
czynia/ gdy terminy y słowa artis odmieniaia. X nie ro-
zumiey ábyśny to mieli zmyśláć ná twoie confusja / gdyż
y Pána Boga prosimy aby cie prawda objaśnil: ále
czyniemy to ná pokazanie / że náś Cech nie iest ták Ká-
rátow niewiádomy / iáko nas do wśytkiey Rzeczy po-
spolitey wdáieś. Mamy authorow tych ktorzy to dobrze
opisáli / y żebyś wiedział/ á in spiritu humilitatis, iesli tyl-
ko tá áwioleta enotá bedzie w twoie serce wniść moglá /
náuczyl sie lepiey: przywiedziemyć nie cztery słowa lá-
cinśkie / iáko vſczypliwie wdáieś / ále wiecey ich ieścze.

Snellius

Kontrádykcyey Złot. Krák.

Snellius de re nummaria piſe: Itaꝓ; aurum etiam exco-
ctiſſimum aiunt expurgari duntaxat ad $23\frac{3}{4}$ ceratium, ſi-
ue puritatis gradum, hoc eſt, vt alijs verbis idem planius
dicam, in auri maſſa quacunꝓ; vt minimum nonageſimam
ſextam partem eſſe alieni metalli: In argento autem (vt
hoc quoꝓ; addam) quadrageſimam octauam. Itaꝓ; cum
dicunt aurum eſſe 18. carattorum, quartam alieni metalli
partem admixtam eſſe ſignificant. atꝓ; ita in cæteris.
Exempla aliquod prout nummi aurei Belgij ordinũ conſti-
tutione ſuperiore anno ſalutis 1611. taxati ſũt, proponam.

	Caratti	Grana
Aurum roſati nobilis $23\frac{3}{4}$ nummus ipſe pender		160.
Edoardici		
Ducati Hollandici & $23\frac{3}{4}$		73.
Hungarici		
Coronati Gallici $22\frac{1}{2}$		71.
Piſtolerti Hiſpanici $21\frac{17}{19}$		71.
Aurei Rhenani $18\frac{5}{8}$		68.

Alle o tym ieſli bedzieſz wiecey chcial wiedziec/ nauczyc
cie Communitas Złotnikow Krák. y nie vważay/ że ten/
że ow taki/ nie vmie/ iakoſ ſmiał vdawać wſytkiey
Rzeczy poſpolitey/ inſzye ieſt Złotnik ten/ abo ow/ inſzy
Tech złotniczy. Ieſli tedy bedzieſz chcial wiedziec co wie-
cey ſubtelnieyſzych rzeczy/ z ſtrony złota/ y ſrebra y in-
ſzych metallow/ bedzieſz miał nie długoſ/ ale tak iako
ſilozofowie mowia Metaphyſica conſideratione: amy
choć ſnádź rozumiemy/ iednak temporum y locorum con-

Repliká przeciwnko

suetudini służyć/ musim o złości tak iako currit, mówić
y robić. Bo alias nie státo by nas ludzi v bogich ná to.
Jest blisko stálat/ gdy Budæus zacny y wczony człowiek
wszystkich zlotników w Páryżu do siebie przyzwał/ py-
tając: an aurum ignibus periret, to jest/ iesliby złoto w o-
gniu niszczało; iedni afirmowali/ drudzy negowali;
iako to wiec bywa gdy kto non rationibus, non experien-
tia, ale tylko coniectura rzeczy ná świecie dochodzi: bo
iako Bodinus w teyże quastiey sádzi/ doświadczając tego
w ogniu/ nie będzie bez szkody; iego słowa przywiode.
Rei pretiosissimæ detrimentum fugiunt omnes. Ogień
pali/ złoto gore y cierpi. A de actione & passione niechay
Filozofowie sádzá. Przetoż mówić potrzeba o złości iako
to currit: iuxta illud com nappierwey položyl. Utendum
verbis vt nummis. Bo iesli tak o złości będzieś mówił
iako Plato o Rzeczypospolitey / ktorey nigdy nie było y
nie będzie: ludzi wiele zawiędzieś/ iakoż zawiodziś/ co sie
z twoichże ráchunków niedlugoż pokáże. Pomyśl sobie
iako wiele v bogich rzemieśników ná cie nárzeka teraz /
przez to nie słuźne vdanie; gdy ty sam ieden przeciwnko
pluralitatem czasu y miejscowi słuźaca powstáieś. Bo
choć to do nas mówiś/ Mili Pánowie Brácia/ przyzna-
myć dopiero w ten czas gdy známi y w iednym Rosciele
iednáko p. Bogá chwalić będzieś/ y w iedney Rzeczy-
posp. o złości rozumieć. Co sie wnetże w drugim rozdzia-
le pokáże: á iásnie y dowodnie nie z Eleborowych koncep-
tów / iakoś calumniosę y malignę smiał ná Communi-
tatem náśse nástąpić. Bożec day vpámietanie.

S Artuieś y prześydzasz sobie że czterech łacinski
słow Autoritate currentis monetæ aureæ. Mone-
tā okragłą / nie dżim że currit. Jesli weyrzyś
w historye Rzymiskiey Rzeczyposp. y insze / nie naydziesz
fixam. Zawsze currebat, zawsze czasom rozmaitym y miey-
scem służyła. O swietymci to pismie y Ewangeliey
swoiey Pan y Zbawiciel nasz powiedział: Cælum & terra
transibunt, verba autem mea non prateribunt. Filozosom
to tylko służy o rzeczach mówić / tak iakoby miały być:
przeto tam ktoryś Poeta swoje nauke opisuiac mowi:

Et mihi res, non me rebus subiungere conor.

Człowiekowi zaś politycznemu / y według prawa (con-
fuetudo tacito vsu approbata, legis vim habet) mowia-
cemu / trzeba circumstancey służyć / y wierś ten odmienić
Non mihi res, sed me rebus submittere conor.

Bo y Cicero in Officijs mowi: Leges quatenus manu te-
nere res possunt, Philosophi quatenus ratione & intelligē-
tia. Przysstepuiac tedy do tych słow Autoritate curren-
tis monetæ aureæ. Piśa wprowadzić uczeni / iż w mone-
cie każdej cztery rzeczy wpátrować potrzeba / materiam,
pondus, æstimationem, & figuram. A w sztykie te rzeczy
ida ex autoritate Principis & Reipub. ex quorum nutu
vsus communis pendet. Bo y Seneka libro de Benefic.
mowi: Aes alienum habere dicitur, & qui aureos debet,
& qui corium forma publica percussum: quale apud Lace-
demonios fuit, quod vsum numeratæ pecuniæ præstat.

Miars

Repliká przeciwko

Miarkuy tedy swoje računki ad æstimationem curren-
tem, á obaczyß iáko sie w nich meliß. Hotomannus de re
nummaria pißac / przywodzi Rzeczpospolita Rzymßka/
w ktorey według czasow monetá currebat rozmáicie /
słowá iego sa te : Postulantibus Reipub. temporibus ali-
quando institutum fuit ; vt assium pondus tribus & vigin-
ti partibus minueretur : hoc est, vt ex asse librili semunci-
alis fieret, paris tamen eiusdemq; potestatis & æstimatio-
nis. Z tych słow zrozumieß iáko te dwie rzeczy pondus y
æstimatio rozniely sie v Rzymiánow / á wßytko dla ne-
cessitates publicas. Azas y ty nie służył æstimationi cur-
rêti bedac A. 1626. stárßym ? wspomni sobie gdys inßyich
od Cechu karánych o lige nißka bronil. Abo y to nie do
ßkody drogá / gdy przez antimonium zloto każeß záwße
przepußezać ? Dziwna rzecz żeß aquam chrysulcam, ábo
aquam fortem nie wspomnial. Nie záwßeć to do tych spo-
sobow probowania ludzie postepuia / rzeczy drogiey y ko-
ßtowney þánuiac. Czemu też nie prosta woda / co czynil
Archimedes / doßwiádeczáiac iáko wiele srebrá do zlotey
Korony Sierona Syrákuzánskiego Krolá przymießa-
no / o czym Vitruuius ? Czy to ná cie računki trudne sa ?
Látweć sa owe / w ktorych nam pożązuieß nádzwýß zlo-
tych 30. zlotych 60. ná pożytek / ále z fundámentu tákie-
go / ktory non est in vsu. Weźmi to ná sie / że nam bedzieß
doßtawáł czerwonych zlotych po zlotych cztery / Curren-
cyá monety / czyć ßkody nie przyniesie ? Gdybyßmy mieli
gory tákie / coby to zloto y srebro od nas ludzie bráli /
nie my

Kontrádikcyey Złot. Krák.

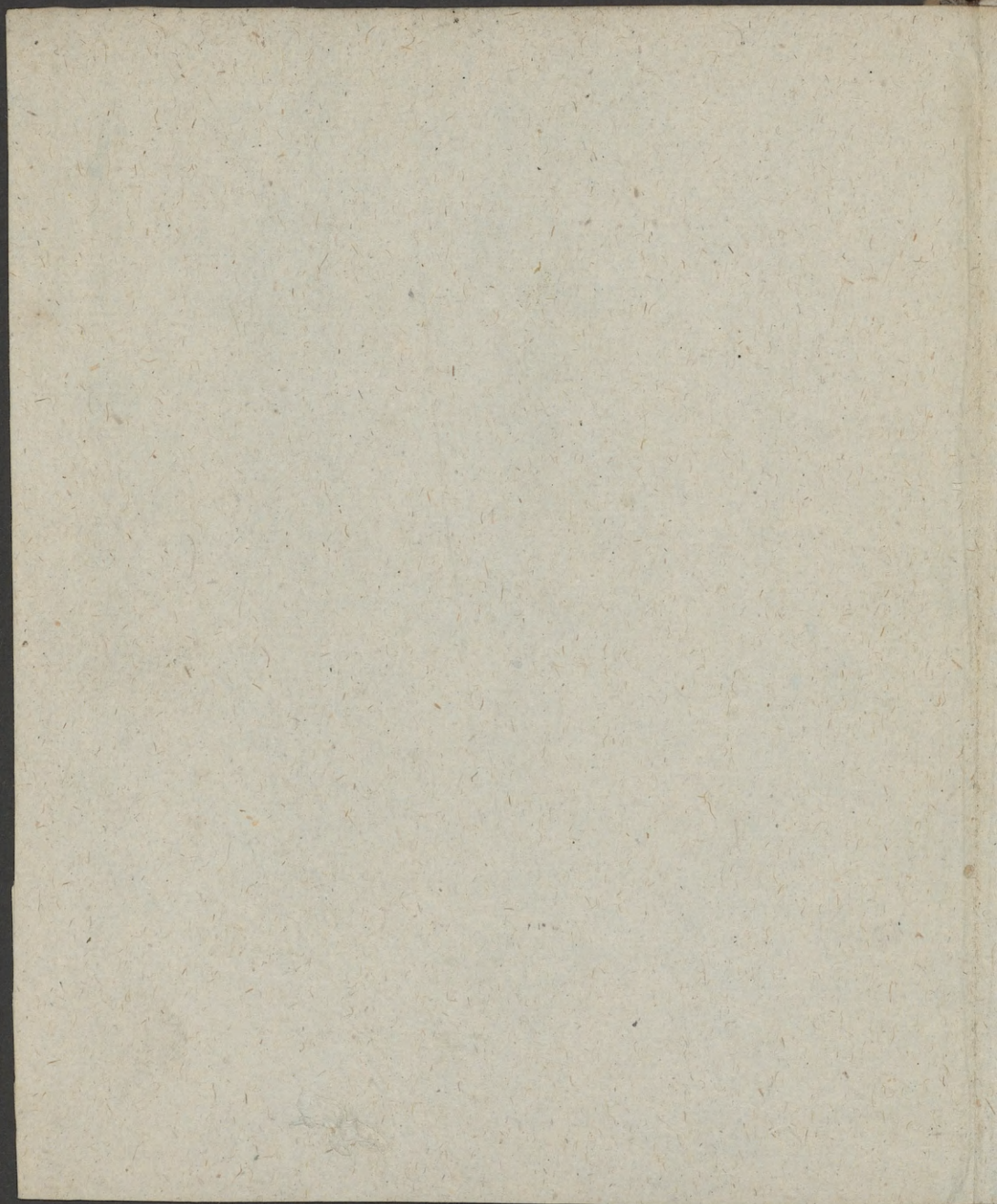
nie my dostawali złotá y srebrá ex vsu currenti, dopiero
by mogły te twoie ráchunki vsé iákoťkolwiek. Ale iż nie
mamy / á tempus y locus są to Circumstáncye cieśkie /
musimy z nimi iść: według ktorych porozumiey iáko
rzeczy sły v Rzymiánow niekiedy. V nas z táśti Bożey
do teg nie przyślo / y nigdy nie przydzie. Manlius v Sa-
lustiusá tak mowi: Sæpe maiores vestri miserti plebis Ro-
manæ decretis suis inopiæ eius opitulati sūt; ac nouissimè
memoria nostra, propter magnitudinè æris alieni, volen-
tibus omnibus bonis, argentum ære solutum est. Pátrzże
iáka tu odmiáná / á w tákiey Rzeczypospolitey nád ktora
ieśce wielśey niebyło y dostátnieyśey / czego dochodza
autorowie ráchuiac intrate Rzeczyposp. Rzymiskiey ná ro-
żne czásy Snellius mowi: Pompeius Magnus post subactū
orientem, cum de tot regibus populisq; amplissimè trium-
phasset, literis recitatis declarauit, quod cum Respub. an-
tea è vestigalibus caperet denariūm quingenties, tum è di-
ditionibus à se adiectis accessissent denariūm octingēties.
Ergo cum Respub. antea possideret ánuatim florenos no-
strates, 16520210. (półsiedmnaśta Milonow przechodzi)
postmodum è redivis annuis habuit florenos 42952548.
(blisko czterdziestu trzech milionow) Agdy bedziem dál-
śe czásy vpátrówác / zá Káligule / zá Wespásiáná / do-
pieroż káždy musi przyść do wielśeg podziwienia. Jesli
tedy w tak wielkiey Rzeczyposp. kurrencya sła / á nie ie-
dnákiey ligi / cóc by sie iásnie pokázáło ex numismatibus
Augusti, Tiberij, Drusi Germanici, Claudij, Neronis, Do-
tiani;

Repliká Złot. Krák.

mitiani, &c. Co już dowodnie wczeni ludzie podali: poro-
chuy sie z twoim summieniem / które cie do tego przymio-
dło / abyś ná wšytké Communitatem náše powstał.
Gdybys ty żyjąc tego roku / miał mówić z Polakiem któ-
ry żył zá s. Woyciechą, rozumiem żebyście siemáło poro-
zumieli dla słow staroswieckich / y tym časom niezwy-
czáynnych: á iesliby też przyšlo do iákiego porozumienia/
ná przykład / mówiac o swietey Ewangieliey / wiem pe-
wnie że twoie wykładanie Ewángieliey / iáko od Ro-
ścióła powszechnego Rzymskiego rozne / tántemu staro-
żytnemu Polakowi nie podobáloby siemánniey / gdyž
tám zwyczaj był przy Mšy s. dobywác mieczow / šábel
do połowice / przy czytániu słow Pánskich. A nie dáleko
chodzac posłuchay kiedy wboštwa / gdy spiewá Bogá ro-
dzice / zrozumieš iáké słowa ná ten čas byly. Spytaš á
to ná co? Ná to co sie hápierwey položyło: Vtendú verbis
vt númis. A słow záżywamy iáko currencya ich y vsus pu-
blicus potrzebuie. Przetož my będąc vtrapieni twoim w-
dániem / czekamy od swiatobliwego Máiestátu J. K. M.
Pána nášego Miłostíwego Dekretu spráwiedliwego
Wšytko wboštvo náše y dziateł nášych iest w rękách
spráwiedliwych Pánského Pomázańcá: Co p. Bo-
do sercá iego pobožnego poda / my gotowismy pokorní
przyjáć / y Pána Bogá prosić zá szesliwe Páno-
wánie Máiestátu iego swiatobli-
wego.

re
io
tal.
tro
oro
oy
nia/
peo
Ro
áro
dyž
ábel
leto
áro
taß á
erbis
is pu
im v
A.M
vego
etád
Bo
torni
inos

77356

